

Sygn. akt I UK 168/09

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 4 listopada 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Herbert Szurgacz (przewodniczący)

SSN Bogusław Cudowski (sprawozdawca)

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska

Protokolant Dorota Białek

w sprawie z odwołania J. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych o emeryturę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 4 listopada 2009 r.,

skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 18 grudnia 2008 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.**

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 20 grudnia 2007 r. Sąd Okręgowy oddalił odwołanie J. K. od decyzji ZUS, którą odmówiono wnioskodawcy prawa do emerytury uzasadniając, że nie udowodnił on wymaganego okresu ubezpieczenia, lecz jedynie 19 lat, 1 miesiąc i 14 dni składkowych. J. K. pracował od 1968 r. w gospodarstwie rolnym. W okresie od 1 lipca 1977 r. do 31 grudnia 1990 r. opłacał składki na ubezpieczenie społeczne rolników. Następnie w dniu 21 grudnia 1989 r. przekazał gospodarstwo rolne następcy i z tego tytułu pobierał rentę rolniczą, przyznaną decyzją ZUS w dniu 29 sierpnia 1989 r. w oparciu o przepisy ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin (j.t. Dz.U. z 1989 r., Nr 24, poz. 133).

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że wnioskodawca nie posiada okresów ubezpieczenia wymaganych do przyznania prawa do emerytury zarówno na podstawie art. 27, jak i art. 28 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (j.t. Dz.U. z 2004 r., Nr 39, poz. 353 ze zm.). W ocenie tego sądu nie zachodziły podstawy do uzupełnienia stażu pracy poprzez zaliczenie okresów pracy w gospodarstwie rolnym, gdyż zgodnie z art. 10 ust. 3 ustawy emerytalnej okresów tych nie uwzględnia się, jeżeli zostały one zaliczone do okresów, od których zależy prawo do emerytury na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników. Sąd Okręgowy przyjął, tak jak KRUS, że całość okresów pracy wnioskodawcy w gospodarstwie rolnym uwzględniono do jego uprawnień do renty, a następnie emerytury rolniczej. Ponadto sąd ten stwierdził, że prawo do renty rolniczej zostało przyznane na podstawie art. 16 ustawy o ubezpieczeniu rolników, a z przepisu tego wyraźnie wynika, że do przyznania renty niezbędne było posiadanie wymaganego okresu prowadzenia gospodarstwa rolnego.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wniósł J. K. Wyrok ten zaskarżył on w całości twierdząc, że ustalając rentę KRUS zamiast 5 lat niesłusznie „zabrał” mu 23 lata pracy w gospodarstwie rolnym. Apelacja została oddalona. Sąd Apelacyjny podtrzymał stanowisko sądu pierwszej instancji w kwestii niemożliwości zaliczenia okresów pracy w gospodarstwie rolnym. Zdaniem sądu drugiej instancji przy ustalaniu prawa do renty rolniczej brano pod uwagę cały okres prowadzenia gospodarstwa rolnego lub pracy w nim, przypadający po ukończeniu 16 lat życia.

W konsekwencji Sąd Apelacyjny stwierdził, że osobom, które otrzymały rolnicze świadczenia emerytalno-rentowe nie mogą być uwzględnione okresy prowadzenia gospodarstwa rolnego lub pracy w nim przy ubieganiu się o takie świadczenia na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Zdaniem Sądu Apelacyjnego odmienne stanowisko oznaczałoby dopuszczenie do podwójnego zaliczenia tych samych okresów, co pozostawałoby w sprzeczności z zasadą wyrażoną w art. 10 ust. 3 ustawy emerytalnej. Sąd ten powołał w tym miejscu wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 1997 r., II UR 2/97, OSNP 1997/24/497. Sąd Apelacyjny uznał również, że nie zachodzą podstawy do negowania zaświadczenia KRUS-u, w którym podano, iż do ustalenia renty rolniczej wnioskodawcy uwzględniono cały okres prowadzenia i pracy w gospodarstwie rolnym. Z powyższych względów apelacja została oddalona.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wniósł ubezpieczony. Zarzucił on naruszenie przepisów prawa materialnego poprzez błędną wykładnię, to jest art. 10 ust. 3 ustawy emerytalnej poprzez przyjęcie, że przepis wyłącza możliwość uwzględnienia ubezpieczonemu, któremu uprzednio została przyznana rolnicza renta inwalidzka, także okresów prowadzenia przez niego gospodarstwa rolnego lub pracy w nim przekraczających okres wskazany w art. 16 ust. 4 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników i ich rodzin. Skarżący podniósł, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne oraz potrzeba wykładni przepisu budzącego poważne wątpliwości prawne.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się mieć uzasadnione podstawy.

Zasadnicze znaczenie w sprawie ma interpretacja przepisu art. 10 ust. 3 ustawy emerytalnej z 1998 roku. Stanowi on, że okresów, o których mowa w ust. 1 i 2, nie uwzględnia się, jeżeli zostały one zaliczone do okresów, od których zależy prawo do emerytury lub renty, na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników. Z kolei art. 16 ust. 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników wymaga minimalnych okresów prowadzenia gospodarstwa rolnego lub pracy w nim do nabycia prawa do renty inwalidzkiej. W zależności od wieku okres ten wynosi od 1 roku do 5 lat. W przypadku wnioskodawcy nabycie prawa do renty było więc uzależnione od posiadania okresu 5 letniego.

Nie ulega wątpliwości, że przepis art. 10 ust. 3 ustawy emerytalnej uniemożliwia ponowne zaliczenie tych samych okresów prowadzenia gospodarstwa rolnego, które zostały już wcześniej zaliczone do okresu, od którego uzależnione było nabycie prawa do renty lub emerytury rolniczej.

Innym problemem jest natomiast dopuszczalność uwzględnienia okresów prowadzenia gospodarstwa rolnego lub pracy w nim, które nie zostały zaliczone do okresów, od których zależy prawo do emerytury lub renty. Kwestia ta była wcześniej przedmiotem różnych orzeczeń Sądu Najwyższego. W uchwale z dnia 21 stycznia 1992 r. (II UK 24/91, OSNC 1992/6/110) Sąd Najwyższy uznał, iż art. 15 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin nie stanowi przeszkody w zaliczeniu do okresu zatrudnienia, w rozumieniu tej ustawy, okresu prowadzenia gospodarstwa rolnego lub pracy w nim przed dniem 1 lipca 1997 r., w przypadku pobierania renty inwalidzkiej z ubezpieczenia społecznego rolników indywidualnych. W innym wyroku, na który powołał się Sąd Apelacyjny, stwierdzono iż osobom które otrzymały świadczenia emerytalno rentowe na podstawie ustawy z dnia 27 października 1977 r. o zaopatrzeniu emerytalnym oraz innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin (Dz.U. Nr 32, poz. 140) nie mogą być uwzględnione okresy prowadzenia lub pracy w gospodarstwie rolnym, przy ubieganiu się o takie świadczenie z pracowniczego ubezpieczenia społecznego (II UR 2/97, OSNP 1997/24/497). Podkreślenia wymaga, że oba te orzeczenia zapadły w innym stanie prawnym i nie mogą być odnoszone bezkrytycznie do spraw rozstrzyganych na gruncie przepisów ustawy emerytalnej z 1998 roku. Obowiązujący wcześniej art. 15 ustawy emerytalnej z 1982 r. stanowił bowiem, że okresów działalności objętej odrębnymi przepisami o ubezpieczeniu społecznym lub zaopatrzeniu emerytalnym nie uwzględnia się przy ustalaniu prawa do świadczeń określonych w ustawie, jeżeli z tytułu tej działalności zostały spełnione warunki do świadczeń na podstawie tych odrębnych przepisów. Należy więc stwierdzić, że wcześniejszy przepis stanowił o niezaliczaniu okresów pracy rolniczej, jeżeli z tytułu tej działalności przyznane zostało prawo do emerytury lub renty rolniczej. Natomiast obowiązujący art. 10 ust. 3 stanowi o okresach, od których zależy prawo do emerytury lub renty, na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników. Porównanie treści powyższych przepisów

uzasadnia twierdzenie, że nastąpiła istotna zmiana. Można zakładać, że polega ona na zawężeniu zakresu stażu rolniczego, który nie może być uwzględniony przy ustalaniu prawa do emerytury.

Przedmiotowego problemu nie rozstrzyga wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 maja 2007 r., II UK 164/06. W sprawie tej wnioskodawcy zaliczono bowiem wcześniej cały staż pracowniczy do nabycia prawa do emerytury w systemie pracowniczym. Staż ten (21 lat i 7 miesięcy) został uzupełniony okresem ubezpieczenia rolniczego. Nie było więc możliwe późniejsze uwzględnienie jakiegokolwiek okresu ubezpieczenia pracowniczego do uzupełnienia brakującego do emerytury rolniczej okresu ubezpieczenia.

Kierując się zatem literalną wykładnią językową należy przyjąć, że nie można uwzględnić tylko tych okresów, które zostały zaliczone do stażu ubezpieczeniowego, od którego zależało nabycie prawa do świadczenia (emerytury lub renty). W przypadku skarżącego było to 5 lat pracy rolniczej, zgodnie z art. 16 ust. 4 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r., koniecznych do nabycia prawa do renty inwalidzkiej. Nie jest wystarczające uznanie, że organ rentowy zaliczył cały okres pracy rolniczej do ustalenia renty rolniczej. Zaświadczenie z KRUS-u nie może być uznane za wystarczające, gdyż konieczne jest ustalenie jaki okres tej pracy powinien być uwzględniony do nabycia prawa do renty wnioskodawcy, zgodnie z obowiązującymi wówczas przepisami.

W związku z powyższym należało przyjąć, że art. 10 ust. 3 ustawy emerytalnej z 1998 roku nie wyłącza możliwości uwzględnienia okresów pracy rolniczej w stażu składkowym, które nie zostały zaliczone do nabycia prawa do emerytury lub renty rolniczej. Rozstrzygnięcie to nie oznacza, że te same okresy zaliczać można dwa razy do różnych świadczeń. Te okresy, które zostały wnioskodawcy zaliczone do nabycia prawa do renty nie mogą bowiem zostać zaliczone do okresu, od którego zależy nabycie prawa do emerytury pracowniczego.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁵ k.p.c., orzeczono jak w sentencji wyroku.